

Ürəklərdə yaşayan Şahlar

Keçmiş yada salanda, xatirələr bizi kədərləndirir, amma kədərləndiyimiz qədr də fərəhlənirik.

İlk dəfə idi ki, bir şəhid ailəsi ilə söhbət edəcəkdim. Şahlar Əsgərov haqqında çox eşitmişdim. Onun vətənpərvərliyi, cəbhəyə könüllü yollanması və çox qısa zamanda şəhid olması faktı məni kədərləndirirdi. Onun ailə üzvləri ilə görüşmək mənim üçün ağırlı idi. Özüm də bir vaxtlar müharibənin içərisindən çıxıb gəldiyim üçün o günlər haqqında eşidəcəklərim barədə narahatlıq keçirirdim. Bir neçə gün ciddi tələddüdü keçirəndən sonra nəhayət özümdə güc toplayıb iyirmi beş il əvvəl Kəlbəcərdə uçquna düşərək şəhid olmuş şəhid Şahlar Əsgərovun ailə üzvləri ilə görüşə yollandım. İki övladına həm ata, həm də ana olmuş Nəcimə xanımın evində bizi Nəcimə xanımın özü, oğlu Zamiq Əsgərov və qızı Samirə Əsgərova qarşıladılar.

- Nəcimə xanım, həyat yoldaşınız Şahlar Əsgərov 1993-cü ildə könüllü olaraq cəbhəyə gedir. Ancaq gəndən iki ay sonra şəhid olur. Ağırlı da olsa həmin dövrləri necə xatırlayırsınız?

- Şahlar 1993-cü ilin noyabr ayının 5-də könüllü olaraq "Qaradağ batalyonu" nun tərkibində cəbhəyə gedib. Müharibənin ən kəskin dövrlərində cəbhəyə can atırdı. Həmişə evə gələndə təəssüflə deyirdi ki, "oblava" olanda polislər məni niyə tutub cəbhəyə aparırlar?! Cəbhəyə getməzdən əvvəl də bəzən ya işdən icazə ilə, ya da məzuniyyət vaxtı Fizuliyə gedib postlarda dayanırdı.

Tez-tez deyirdi ki, "məni aparmasalar, özüm könüllü olaraq gedəcəm." Mən də sözün düzü o qədər də əhəmiyyət vermirdim ki, həmişə dediyi sözlərdir. Bir gün səhər tezdən evdə çıxıb getdi. Bütün günü onu gözlədim, amma gəlib çıxmadı. Gecə yarından keçəndə qapı döyüldü. Açdım ki, o, hərbi geyimdə kandarda dayanıb. Gedib könüllü cəbhəyə yazılmışdı. Elə həmin günün səhəri məndən başqa heç bir ailə üzvlərinə demədən cəbhəyə yollandı.

- Həmin vaxtı uşaqlarınız az yaşlı idi. Getməyinə görə hanısa etiraz edə bilmədiniz?

- Yox, yox. Heç nə deyə bilməzdim. Bilirdim ki, onu yolundan saxlamaq mümkün deyil. Xaraktercə yeri gələndə mülayim, yeri gələndə isə ciddi olmağı bacarırdı.

- Nəcimə xanım, Şahlar bəy, cəbhəyə gəndən düz iki ay sonra şəhid olur. Ölümünün təfərrüatları barədə bir az danışardınız.

- Noyabrın on yeddində Şahlar gilin batalyonu Kəlbəcərə Murovdağa yola düşür. Onlar səhv etməməyə Kəlbəcərin bir kəndini işğal edib qayıdanda yanvar ayının beşində dağda qar uçqununa düşürlər. O vaxtı həmin batalyonun əsgərlərinin çoxu qar uçqununa düşüb həlak olur. Şahlar isə saxtadan donmuşdu. Cəbhəyə getməzdən əvvəl onun ayağını işdə şüşə kəsmişdi. Dağda da elə həmin ayağı tutulub. Cəbhə dostu nə qədər çalışıbsa, onu yeriməyə məcbur edə bilməyib. O, ancaq silahını yollaya bilmişdi ki, silahı it-bata düşməsin. Özü isə gələ bilməmişdi. Həmin dostuna birçə kəlmə demişdi ki, -oğlum, Zamiqim yetim qaldı... (ağlayır) Hər dəfə bu haqda danışanda yenidən o günləri xatırlayıram. Aradan bu qədər vaxt keçsə də elə bilirəm hər şey dənən olub. Mən onu heç vaxt ölmüş insan kimi xatırlamıram. Həmişə onu yanımda hiss edirəm.

- Sizə elə gəlmir ki, o, öz ölümünü hiss edib?

- O, bir günlük məzuniyyətə gəlmişdi. Evdən son dəfə gəndə pilləkənləri düşəndə bir neçə dəfə çevrilib narahat-narahat üzümə baxdı. Elə bil getmək istəmirdi. Hiss edirdi ki, qayıtmayacaq.

- Nəcibə xanım, sizcə onun gedişinə təkən verən əsas səbəb nə oldu?

- Biz əslən Fizulidənlik. Elə

Ondan sonra mənə çox çətin oldu. O, hər şeyi özü həll edirdi. Mən mağazaya belə getməmişdim. Sonralar onu qınadığım məqamlar da olurdu. Qızımın 11, oğlumun isə 5 yaşları vardı. Qızım atasının ölümünü anlayırdı. Elə oğlum da. Onlar heç vaxt məndən soruşmadılar ki, atamız hardadır?

Həyat hərəni bir cür sınağa çəkir, məni də belə çəkdi...

Söhbətimizin bu yerində Şahlar bəyın qızı Samirə xanım otağa daxil olur. Masanın üzərində atasının şəkillərini görür. Söhbətin kimdən gəldiyi artıq ona məlum olur. Sualımı birbaşa ona ünvanlayıram.

- Samirə xanım, atanızı aydın xatırlayırsınız, ya du-manlı?

- Aydın xatırlayıram. İşdən gəlməyini, bloka girməyini, geyindiği paltarların rənginə

həmin ilin avqust ayında da Fizuli işğal olunmuşdu. O, ancaq bu məqsədlə gedirdi ki, torpaqlar işğaldan azad olunmasında iştirak etsin. Onun bir qardaşı vardı Fizuli işğal olunmazdan əvvəl xəstəlikdən dünyasını dəyişmişdi, qəbri də rayonda qalmışdı.

Bu Şahlara yer edirdi. Həmişə deyirdi ki, - mənim qardaşımın qəbri ayaq altında qala bilməz.

- Təbii ki, evdar qadın üçün birdən-birə tək qalmaq çətin idi. Sizin kimi qadınlar yüzlərlə, minlərlə olsa belə. Ancaq müharibənin ən dəhşətli məqamlarından biri də uşaqların atasız qalmasıdır...

kimi xatırlayıram. (doluxsunur). Hamının yanında bizim başımızı uca edib. İndinin özündə də onun haqqında danışanlar ağız dolusu danışirlar. Onun cənazəsi gələn günü mən dərsdəydim. Xəbəri mənə çatdırmağa heç bir müəllim ürək etməmişdi. Qonşularımız gəlib sinifdən məni bayıra çağıranda ürəyimə damdı ki, atama nəse olub. Oturduğu yerdən dik qalxdım, elə bildim ki, ürəyimdə nəse qırıldı. Evə gəlib pilləkənləri qalxanda qışqırıqdan, səs-küydən bildim ki, atam artıq yoxdur. Gözüm birçə qardaşımı axtarırdı. Evimizdə ən balacamız o, idi. Bilirdim ki, hamının başı qarışıb. Heç kimə heç nə demədən, di-

li batmış adam kimi bir kənara çəkildim. Qonşumuz Səxavət əmi məni evlərinə apardı. Qardaşım da onlarda idi. Onu görəndən sonra bir az rahatlaşdım.

- Ailədə iki uşaq olmusunuz. Qardaşınız Zamiq və siz. Atanızdan sonra siz ona ata oldunuz, ya o, sizə?

- O, daha çox mənə ata oldu. Amma mən ona qıymadım (ağlayır). Yanvar ayında ölənin meyitini biz bir də yanvar ayında görə bildik. Bu vaxt ərzində mən Zamiqi qorudum. Ayağımın çəkmələrinə qədər çıxarıb qardaşıma geyindirirdim ki, ona soyuq olmasın, xəstələnməsin. Onda anamızın vəziyyəti də yaxşı deyildi. Həmişə fikirli, gözü yaşlı olurdu. Amma böyüyəndən sonra elə indi də Zamiq mənə həm qardaş, həm də atadır. O, həmişə qaçırdı, oynayırdı. Amma üzündə, gözlərində həmişə kədər olurdu. Mən istəyirdim onu öz yanıma çəkib qucaqlayım ki, heç kim bizə toxunmasın.

On birinci sinifə qədər gözümdə yolda qaldı. Belə bir təsəlim olurdu ki, bəlkə itkin düşüb, bəlkə səhv adamın cənazəsini gətiriblər. Öz-özümə fikirləşirdim ki, mənim atam ölə bilməz. O, mütləq qayıdacaq.

Atamın xatirəsi heç vaxt köhnəlmir. O, hər yaşda mənim atamdır. Anam da bizə elə tərbiyə verdi ki, biz həmişə onun adını uca tutduq. Heç vaxt heç kimdən nəse ummadıq. Anam da bizə çox yaxşı baxdı. Çox zəhmət çəksə də bizi heç kimdən fərqlənməyə qoymadı.

- Nəcimə xanım, səhv etməməyə yoldaşınızın ölüm xəbərini uzun müddət sizdən gizlədiblər...

- Xəbəri mən çox gec bildim. Şahlar yanvar ayında həlak olsa da, onun meyiti iki ay yarımından sonra tapıldı. Mart ayının 19-da dəfn olundu. Həmin günə qədər onun ölümünü məndən gizlətdilər. Ailədə hamı bildi, məndən başqa. Qonşularım da bilmişlər, ona öre məni heç vaxt tək qoymurdular. İki ay yarım məni evə yığa bilmədilər. Onun meyiti gələn günə qədər mən həyətdə oturma gözümlü yola dikirdim. İnanmırdım ki, o, ölə bilər. Onun ölümünü ağılıma gətirmirdim. Fikirləşirdim ki, ən pis halda yaranar.

Onun ölümündən sonra dəfələrlə özümü öldürmək istədim. Bir dəfə də baldızım dərmanları əlimdən aldı dedi ki, bir də buna cəhd etsən, mane olmayacam. Amma yadımda saxla uşaqların ortalıqda qalacaq. Yaşamaq mənim üçün dözülməz idi.

- Amma həyata tutundunuz. Uşaqlarınızı böyütdü-

nüz. Nə zaman analıq məsuliyyətini hiss etdiniz?

- Şahların qırxına qədər özümdə olmadım. Boğazımdan su da keçmirdi. Çörəyi çeynəyirdim, amma uda bilmirdim. Həmin günlər sağ qalmağım allahın möcüzəsi idi. Allah anama rəhmət etsin, uşaqlara o baxırdı. Bir gün yenə səhər yeməyində heç nə yeyə bilmədim. Qızım mənə diqqətlə baxdı. Fikrin tam ifadə edə bilməsə də dedi: Ana, sən belə edəndə bilirsən biz necə oluruq?

Qızımın bu sözləri elə bil məni ayıldı. Öz-özümə fikirləşirdim ki, mən özüm üçün yox, bunlar üçün yaşmalıyam. Ona qədər mən evdə kirayəşin kimi yaşayırdım. Qonşularım sağ olsunlar, ki, bizi Şahlardan sonra heç vaxt tək buraxmadılar.

Keçmiş yada salanda, xatirələr bizi kədərləndirir, amma kədərləndiyimiz qədr də fərəhlənirik. Həmişə ona görə bizim başımız uca olub. Biz də onun adı ilə qürur hissi duymuşuq. İnşallah torpaqlarımız geri alınar. Bu bütün şəhidlərimizin ruhunu şad edəcək.

Söhbətimizin sonunda Nəcibə xanım, Şahlar bəydən yeganə yadigar qalan əşyanı saat üzüyü göstərib deyir ki, ərinin üzərindən çıxan son əşya saat üzük uzun müddət tapılır. Kimdən xəbər alırlarsa gördüm deyən olmur. Amma yaxın keçmişdə şəhidin bacısı qardaşının üzüyünün onda olduğunu bildirir və onu Şahlar bəyın oğluna bağışlayır.

Şahlar Əsgərovun özünün heç vaxt yaşamadığı evdən sağollaşib çıxanda oğlu bizə yoldaşılıq edib ötürür. On doqquz il yaşadığı yataqxananın yanından ötəndə ayaq saxlayıb qaranlıqda ağ çərçivəli pəncərələri olan evə baxır. Siqaretindən bir qüllab alıb həmin evdə atası ilə birgə keçirdiyi günlərin xatirəsinə bürünərək deyir: Mən sonralar bildim ki, atamın müharibəyə getmə səbəbi qəti olub. O, müharibəyə getməyə bilməzdi. Cəbhəyə getməzdən bir gün əvvəl o, iş yoldaşları və dostları ilə oturub söhbət edirmişlər. Birdən atam qayıdır ki, baxın, biz burda rahat masa arxasında əyləşib, qızınıb, söhbət edirik. Amma cəbhədə soyuqdan donan, canından keçən oğullar da var.

Elə həmin günü hamı söz verir ki, səhəri günü birnəfər kimi cəbhəyə yollansınlar. Və adam verdiyi sözün üstündə durur. Ertəsi günü cəbhəyə yola düşür. Həyatı bahasına olsa belə vətən üçün verdiyi sözün üstündə kişi kimi dayanır.

Samirə Əşrəf